

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

БІЛОУС ЯРОСЛАВ ВОЛОДИМИРОВИЧ

УДК 342.9

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ
ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Ужгород – 2025

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Приватній установі
«Науково-дослідний інститут публічного права».

Науковий керівник –

доктор юридичних наук, старший дослідник

Щупаківський Роман Володимирович,

Приватна установа

«Науково-дослідний інститут публічного права»,
старший науковий співробітник.

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор

Борко Андрій Леонідович,

Національний університет кораблебудування

імені адмірала Макарова,

декан факультету морського права;

доктор філософії в галузі права

Козлова Юлія Сергіївна,

Полтавська обласна державна (військова) адміністрація,

заступник начальника відділу

документування управлінської діяльності апарату.

Захист відбудеться «14» лютого 2025 року о «10⁰⁰» годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 61.051.07 Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет» за адресою: 88000, м. Ужгород, пл. Народна, 3 (зала вченої ради).

З дисертацією можна ознайомитися в національній бібліотеці Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет» за адресою: 88000, м. Ужгород, вул. Університетська, 14.

Автореферат розісланий «14» січня 2025 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Т.П. Попович

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. У сучасних умовах інформаційні технології (ІТ) є невід'ємною частиною економічного, соціального та управлінського життя суспільства. Їх застосування не лише сприяє розвитку цифрової економіки, а й кардинально змінює традиційні підходи до організації державного управління, взаємодії між державою, бізнесом і громадянами. Україна як держава, що активно впроваджує цифрові трансформації, стикається з необхідністю створення ефективної системи адміністративно-правового регулювання у цій сфері.

З одного боку, Україна демонструє прогрес у цифровізації: запуск державного порталу «Дія», розвиток електронного урядування, впровадження електронного документообігу, цифрові послуги для громадян. З іншого боку, нормативно-правове регулювання використання інформаційних технологій залишається фрагментарним і не досить узгодженим із міжнародними стандартами. Це призводить до низки проблем, серед яких: недостатній захист персональних даних, відсутність дієвих механізмів забезпечення кібербезпеки, прогалини у правовому забезпеченні інноваційних технологій, таких як блокчейн, штучний інтелект та Інтернет речей.

Особливої актуальності набуває питання інформаційної безпеки в умовах зовнішньої агресії та кіберзагроз, які використовуються для дестабілізації державних інститутів, економіки та громадського порядку. Захист інформаційного простору стає одним із пріоритетів державної політики, що потребує ефективних адміністративно-правових інструментів.

Важливо також враховувати міжнародний досвід країн, які успішно вирішують питання регулювання ІТ-сфери, і адаптувати їхні найкращі практики до українських реалій. Це дозволить не лише гармонізувати національне законодавство з європейськими та світовими стандартами, а й забезпечити конкурентоспроможність України в глобальному цифровому середовищі.

Таким чином, необхідність удосконалення адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій зумовлена стрімким розвитком цифрових технологій, вимогами інформаційної безпеки, потребою гармонізації з міжнародними стандартами та прагненням створити ефективну систему державного управління в умовах цифрової трансформації. Це підкреслює актуальність теми дослідження, орієнтованої на аналіз наявних проблем і розробку рекомендацій для вдосконалення правового регулювання у цій сфері.

Науково-теоретичне підґрунтя для виконання роботи становили праці таких учених, як: В.Б. Авер'янов, В.М. Бевзенко, Д.О. Біленська, А.Л. Борко, А.В. Боровик, О.А. Заярний, Ю.С. Козлова, Д.В. Лученко, І.І. Панова, О.П. Письменна, М.В. Серебро, О.І. Ткачук та інші. На даний момент відсутні комплексні монографічні дослідження, які б детально та всебічно висвітлювали основи адміністративно-правового регулювання застосування інформаційних технологій. У наявних наукових працях ця проблема розглядалася лише

частково або в контексті загальних адміністративно-правових питань, без глибокого та цілісного підходу. Це вказує на необхідність систематизації теоретичних і практичних напрацювань, а також аналізу сучасних тенденцій розвитку адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій в Україні. Таким чином, питання адміністративно-правового регулювання інформаційних технологій як окремого об'єкта правового впливу потребує детальнішого вивчення та дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Роботу виконано в межах планів науково-дослідної роботи Приватної установи «Науково-дослідний інститут публічного права».

Мета та задачі дослідження. Мета дослідження полягає в тому, щоб на основі наукового аналізу, вивчення й узагальнення теоретичних розробок, чинного законодавства України та практики його застосування визначити та комплексно дослідити особливості адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій в Україні, виявити недоліки й протиріччя, характерні для цієї сфери, а також обґрунтувати оптимальні шляхи їх усунення з урахуванням сучасної цифрової трансформації, міжнародних правових стандартів та розвитку інформаційного суспільства, сформулювати пропозиції щодо вдосконалення відповідного законодавства.

Для досягнення поставленої мети в дисертації необхідно вирішити такі основні *задачі*:

- визначити поняття та проаналізувати форми адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій в Україні;
- описати генезу адміністративно-правового регулювання інформаційних технологій в Україні та визначити основні етапи розвитку нормативної бази у цій сфері;
- охарактеризувати нормативно-правове забезпечення використання інформаційних технологій в Україні, звертаючи увагу на відповідність сучасним міжнародним стандартам;
- проаналізувати систему суб'єктів адміністративно-правового регулювання у сфері інформаційних технологій та визначити їх правовий статус і взаємодію;
- окреслити особливості адміністративних процедур, що застосовуються в регулюванні інформаційних технологій, і визначити їх ефективність;
- описати проблеми забезпечення правового режиму інформаційної безпеки в Україні, зокрема в умовах зростання кіберзагроз і цифровізації державних послуг;
- виявити основні проблеми адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій в умовах цифрової трансформації та воєнного стану;
- проаналізувати роль зарубіжного досвіду у вдосконаленні адміністративно-правового регулювання інформаційних технологій і запропонувати можливі напрями його адаптації до українського законодавства;
- сформулювати рекомендації щодо перспектив розвитку нормативно-

правового забезпечення використання інформаційних технологій в Україні з урахуванням міжнародних стандартів і потреб цифровізації.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають у зв'язку з адміністративно-правовим регулюванням використання інформаційних технологій в Україні.

Предметом дослідження є адміністративно-правове регулювання використання інформаційних технологій в Україні.

Методи дослідження. Досягнення поставленої мети та виконання завдань дисертації зумовили використання як методологічної основи роботи сукупність загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання. Їх застосування дозволило всебічно проаналізувати предмет дослідження, сформулювати відповідні висновки та розробити рекомендації.

Загальнонаукові методи:

– історичний метод застосовано для з'ясування генези адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій в Україні, визначення основних етапів розвитку нормативної бази та встановлення зв'язку між минулим і сучасністю (підрозділ 1.2);

– логічний метод дозволив структурувати та систематизувати матеріал, а також виявити зв'язки між окремими аспектами адміністративно-правового регулювання (підрозділи 1.1, 2.1, 2.3);

– метод узагальнення використовувався для аналізу різних форм адміністративно-правового регулювання, їх впливу на розвиток інформаційних технологій, формулювання висновків і пропозицій (підрозділи 1.1, 2.2);

– системний аналіз дозволив розглянути нормативно-правове забезпечення як цілісну систему, виявити її недоліки та потенційні напрями вдосконалення (розділи 1 і 3).

Спеціальні методи:

– порівняльно-правовий метод використано для аналізу законодавства України та міжнародних правових стандартів, зокрема GDPR, директив ЄС у сфері кібербезпеки, що дозволило виявити можливості для адаптації європейського та світового досвіду в Україні (підрозділи 1.3, 3.2);

– документальний аналіз допоміг дослідити нормативно-правові акти України, міжнародні договори та акти, які визначають правові основи використання інформаційних технологій (підрозділи 1.3, 2.2);

– логіко-семантичний метод застосовано для визначення основних понять і дефініцій, таких як «інформаційні технології», «адміністративно-правове регулювання», «інформаційна безпека», їх уточнення та інтерпретації (підрозділи 1.1, 1.3, 2.3);

– метод моделювання використано для розробки рекомендацій щодо вдосконалення чинного законодавства, формулювання концептуальних пропозицій та прогнозування можливих наслідків їх впровадження (розділ 3).

Інші методи:

– метод аналізу та синтезу дозволив зосередитися на окремих елементах правового регулювання та об'єднати їх у цілісну систему для визначення взаємозв'язків між нормативними актами, суб'єктами регулювання та адміністративними процедурами (підрозділи 2.1, 2.2, 3.1);

– статистичний метод застосовано для аналізу емпіричних даних, зокрема статистики кібератак, впровадження електронних послуг і реалізації цифрових державних програм.

Нормативну основу роботи становлять Конституція України, закони України, укази Президента України, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, центральних органів виконавчої влади (зокрема, накази Міністерства цифрової трансформації України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України тощо), органів місцевого самоврядування, міжнародні нормативно-правові акти, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, результати нормопроектної роботи.

Емпіричну базу дослідження становлять статистичні дані Державної служби статистики України, відомості, розміщені на офіційних вебсайтах суб'єктів публічної адміністрації, правова публіцистика, енциклопедичні, довідникові джерела.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших у вітчизняній адміністративно-правовій науці цілісних комплексних досліджень, присвячених адміністративно-правовому регулюванню використання інформаційних технологій в Україні. Унаслідок проведеного дослідження сформульовано нові наукові положення та висновки, запропоновані здобувачем, зокрема:

уперше:

– запропоновано авторське визначення поняття «адміністративно-правове регулювання використання інформаційних технологій» як діяльності органів виконавчої влади, інших суб'єктів публічної адміністрації, спрямованої на створення, впровадження та застосування адміністративно-правових норм, що забезпечують ефективне функціонування, розвиток і безпеку інформаційних технологій, а також регулювання відносин між суб'єктами у сфері використання інформаційних технологій із метою забезпечення публічного порядку, захисту прав і свобод людини, підтримки економічної стабільності та національної безпеки;

– обґрунтовано доцільність розгляду інформаційних технологій як об'єкта адміністративно-правового регулювання через їх ключову роль у цифровізації державного управління, що потребує специфічних підходів до правового забезпечення з урахуванням сучасних викликів, таких як кіберзагрози, приватність та конфіденційність даних;

– визначено основні етапи становлення адміністративно-правового регулювання інформаційних технологій в Україні:

- доінституційний період (радянське правове регулювання до 1991 р.);
- період формування національного законодавства (1991–2010 рр.);

– сучасний період цифрової трансформації (з 2010 р. – дотепер);

удосконалено:

– теоретичні положення щодо системи суб'єктів адміністративно-правового регулювання інформаційних технологій, зокрема, їх класифікацію за рівнем компетенції, сферою діяльності та характером впливу;

– наукові підходи до аналізу адміністративних процедур у сфері використання інформаційних технологій, що дозволило уточнити їх специфіку в умовах цифровізації;

– доктринальні положення щодо правового забезпечення інформаційної безпеки в Україні з огляду на сучасні виклики, пов'язані з кіберзагрозами, гібридною та повномасштабною війнами та забезпеченням стабільності функціонування критичних інформаційних систем;

набули подальшого розвитку:

– положення щодо інтеграції міжнародного досвіду у вдосконалення адміністративно-правового регулювання інформаційних технологій в Україні, зокрема адаптації положень GDPR та директив ЄС щодо кібербезпеки;

– теоретичні основи перспектив нормативно-правового забезпечення цифрової трансформації в Україні, включно з розробкою рекомендацій щодо створення Цифрового кодексу України;

– наукові підходи до формулювання пропозицій стосовно вирішення проблем адміністративно-правового регулювання інформаційних технологій в умовах цифрової трансформації та воєнного стану.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що вони можуть бути використані в таких напрямках, як:

– *науково-дослідницька діяльність* – результати дослідження можуть слугувати основою для подальших наукових розробок у сфері адміністративно-правового регулювання інформаційних технологій, зокрема для аналізу нормативного забезпечення цифрової трансформації, дослідження проблем інформаційної безпеки, захисту персональних даних та вдосконалення адміністративних процедур;

– *правотворчість* – сформульовані у роботі висновки та пропозиції можуть бути використані в процесі підготовки законопроектів та підзаконних актів, спрямованих на вдосконалення правового регулювання інформаційних технологій, кібербезпеки та цифрових державних послуг. Рекомендації щодо адаптації міжнародних стандартів (зокрема, GDPR та директив ЄС) можуть стати основою для імплементації найкращих міжнародних практик у національне законодавство;

– *правозастосовна діяльність* – отримані результати можуть бути використані органами публічної адміністрації для вдосконалення їхньої діяльності у сфері регулювання інформаційних технологій, зокрема в частині забезпечення прозорості адміністративних процедур, захисту прав громадян у цифровому середовищі, а також реагування на кіберзагрози;

– *навчальний процес* – результати дослідження можуть бути використані під час підготовки підручників, посібників, наукових статей, інших навчально-методичних матеріалів із дисциплін, пов'язаних з адміністративним правом, правовим регулюванням цифрових процесів, інформаційною безпекою. Висновки та пропозиції можуть бути впроваджені в навчальні програми спецкурсів із тематики цифрової трансформації державного управління, адміністративного права та кібербезпеки.

Апробація матеріалів дисертації. Результати дослідження були представлені та обговорені на міжнародних наукових конференціях, зокрема: «The latest law developments» (м. Влоцлавек, Республіка Польща, 3–4 квітня 2024 р.); «Scientific innovations in law amidst the impact of the Russian-Ukrainian war on the legal system» (м. Рига, Латвійська Республіка, 7–8 лютого 2024 р.).

Публікації. Основні положення роботи знайшли відображення в 5 наукових статтях, з них 4 статті опубліковані у виданнях, що визнані як фахові з юридичних наук, та 1 стаття – у зарубіжному науковому виданні, а також у 2 тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 220 сторінок, у тому числі основного тексту – 186 сторінок. Список використаних джерел налічує 202 найменування.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, визначено її зв'язок із науковими програмами, планами й темами; сформульовано мету та завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження; розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів; наведено відомості про апробацію результатів і публікації, структуру роботи.

Розділ 1 «Загальні засади адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій» складається з трьох підрозділів.

У **підрозділі 1.1 «Значення інформаційних технологій у сучасному суспільстві та визначення поняття “адміністративно-правове регулювання інформаційних технологій”»** досліджено сутність інформаційних технологій як ключового чинника сучасної цифрової трансформації суспільства. Підкреслено, що цифровізація сприяє оптимізації управлінських процесів, підвищенню прозорості публічного управління, розвитку електронних публічних послуг та удосконаленню економічних моделей. Водночас розвиток цифрових технологій створює нові виклики, такі як кіберзлочинність, порушення приватності, поширення дезінформації, які потребують ефективного правового регулювання.

Особливу увагу приділено взаємодії понять «адміністративно-правове регулювання» та «інформаційні технології», розкрито їх значення у сучасному правовому полі. Зазначено, що інформаційні технології є об'єктом

адміністративно-правового регулювання, а регуляторна діяльність у цій сфері включає нормотворчу, контрольну та захисну функції.

У підрозділі наводиться авторське визначення поняття «адміністративно-правове регулювання використання інформаційних технологій» та розкриває важливість адміністративно-правового регулювання інформаційних технологій як ключового елемента сталого розвитку цифрового суспільства.

У **підрозділі 1.2 «Гене́за адміністративно-правового регулювання інформаційних технологій в Україні»** досліджено історичний розвиток адміністративно-правового регулювання інформаційних технологій в Україні. Еволюція адміністративно-правового регулювання інформаційних технологій в Україні охоплює три ключові етапи:

Доінституційний період (до 1991 р.): інформаційні технології мали обмежене застосування, переважно в оборонній та промисловій сферах. Законодавчого регулювання у цій сфері фактично не існувало, а розвиток відбувався під централізованим контролем СРСР.

Період формування національного законодавства (1991–2010 рр.): з проголошенням незалежності України почалася побудова власної нормативно-правової бази. Було прийнято такі закони України, як «Про інформацію» (1992 р.), «Про електронний цифровий підпис» (2003 р.), які стали основою для регулювання інформаційної сфери, захисту даних і впровадження електронного документообігу. У цей період були створені перші державні органи, відповідальні за інформаційну безпеку.

Сучасний період цифрової трансформації (з 2010 р.): держава активно впроваджує цифрові технології в усі сфери суспільного життя. Прийняття законів України «Про кібербезпеку» (2017 р.) та «Про електронні довірчі послуги» (2018 р.) забезпечило правове поле для цифрової трансформації. Важливим досягненням стало створення платформи «Дія», яка спростила доступ до державних послуг і сприяла прозорості управління.

Еволюція нормативно-правового регулювання відображає поступовий перехід України від фрагментарного підходу до комплексної цифровізації публічного управління. Однак подальший розвиток нормативно-правового регулювання вимагає адаптації до європейських стандартів, покращення кіберзахисту та модернізації законодавчої бази.

У **підрозділі 1.3 «Нормативно-правові основи регулювання використання інформаційних технологій»** досліджено ключові аспекти правового регулювання сфери інформаційних технологій (ІТ) в Україні. Зазначено, що формування ефективної нормативно-правової бази є необхідною умовою для розвитку інформаційного суспільства, цифровізації публічного управління, економіки та інших сфер.

Розглянуто основні законодавчі акти України, які регулюють використання інформаційних технологій, зокрема: закони України «Про захист персональних даних», «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України», «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги», «Про електронні

комунікації». Проаналізовано їх основні положення, значення для цифрової трансформації та виявлено наявні проблеми у регулюванні.

Особливу увагу приділено гармонізації українського законодавства із європейськими стандартами. Підкреслено, що, попри досягнутий прогрес, чинна нормативно-правова база потребує вдосконалення для забезпечення захисту персональних даних, кібербезпеки, стандартизації електронних довірчих послуг та рівного доступу до електронних комунікацій.

Підрозділ узагальнює значення нормативно-правового регулювання як фундаменту для інтеграції України у світовий цифровий простір і забезпечення правопорядку у сфері інформаційних технологій. Охарактеризовано основні недоліки нормативно-правової бази, серед яких – фрагментарність, застарілість окремих положень і недостатність інтеграції з міжнародним досвідом. Запропоновано напрями вдосконалення нормативного регулювання, зокрема через адаптацію положень європейського права та розробку Цифрового кодексу України.

Розділ 2 «Особливості адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 «Адміністративно-правове забезпечення правового режиму інформаційної безпеки» розглянуто інформаційну безпеку як важливий складник національної безпеки України в умовах цифрової трансформації. Визначено поняття інформаційної безпеки як стану захищеності інформаційного середовища, що забезпечує цілісність, конфіденційність і доступність інформації.

Проаналізовано підходи науковців до розуміння інформаційної безпеки, а також чинну нормативно-правову базу України у цій сфері, включаючи закони України «Про національну безпеку України», «Про інформацію», «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України», а також Стратегію інформаційної безпеки та Стратегію кібербезпеки України. Висвітлено їхні основні положення, роль у забезпеченні захисту інформаційного простору, критичної інформаційної інфраструктури та прав громадян.

Особливу увагу приділено концепції правового режиму інформаційної безпеки, його складовим елементам, суб'єктам та об'єктам, а також цілям і принципам. Встановлено, що правовий режим інформаційної безпеки є інструментом реалізації державної політики у сфері захисту інформації, забезпечуючи баланс між національною безпекою та правами громадян.

У підрозділі окреслено основні проблеми в адміністративно-правовому регулюванні інформаційної безпеки, такі як недостатнє фінансування, фрагментарність законодавства, нерівномірність впровадження цифрових рішень, та визначено перспективи вдосконалення, включаючи адаптацію до міжнародних стандартів, підвищення ефективності нормативної бази та координації дій суб'єктів.

У підрозділі 2.2 «Система суб'єктів адміністративно-правового регулювання в сфері інформаційних технологій» досліджено коло суб'єктів, які здійснюють регулювання суспільних відносин у сфері інформаційних

технологій. Проаналізовано їх класифікацію, повноваження, функції, взаємодію та вплив на формування й реалізацію державної політики у цій сфері. Визначено чотири групи суб'єктів адміністративно-правового регулювання у сфері інформаційних технологій: 1) державні органи та інституції; 2) органи місцевого самоврядування; 3) приватний сектор; 4) громадянське суспільство та громадяни.

Особливу увагу приділено правовій, організаційній та функціональній основам їхньої взаємодії, яка охоплює нормативно-правову координацію, спільні ініціативи, співпрацю в реалізації цифрових проєктів та захист прав і інтересів користувачів.

Розкрито роль ключових державних органів, які реалізують державну політику у сфері цифровізації, та органів, відповідальних за кібербезпеку. Висвітлено внесок приватного сектору як рушійної сили інновацій та громадянського суспільства, яке забезпечує демократичний контроль і захист прав користувачів.

Підкреслено, що ефективність адміністративно-правового регулювання інформаційних технологій залежить від узгодженої взаємодії усіх суб'єктів, їхньої здатності адаптуватися до викликів цифровізації та забезпечувати баланс між безпекою, інноваціями та правами громадян.

У *підрозділі 2.3 «Адміністративні процедури в регулюванні інформаційних технологій»* досліджено значення, види та механізми реалізації адміністративних процедур у сфері інформаційних технологій. Розглянуто їх роль як інструменту забезпечення прозорості, передбачуваності та ефективності публічного управління, а також як гаранта захисту прав і свобод учасників суспільних відносин.

Особливу увагу приділено значенню адміністративних процедур у цифровій трансформації, зокрема у контексті впровадження електронного урядування та використання цифрових платформ, таких як «Дія». Окреслено основні види процедур, такі як: ліцензування та сертифікація, нагляд і контроль, надання адміністративних послуг, вирішення спорів і обмін інформацією.

Запропоновано шляхи вдосконалення адміністративних процедур через гармонізацію законодавства з європейськими стандартами, розширення використання новітніх цифрових технологій, підвищення безпеки персональних даних і розвитку інфраструктури електронного урядування. Підкреслено, що вдосконалення адміністративних процедур є основою для ефективного регулювання ІТ-сфери, сприяючи розвитку інформаційного суспільства в Україні.

Розділ 3 «Проблеми та шляхи вдосконалення адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій в Україні» складається з трьох підрозділів.

У *підрозділі 3.1 «Проблеми правового регулювання інформаційних технологій в умовах цифрової трансформації»* розглядаються основні

виклики та проблеми, що виникають через стрімкий розвиток інформаційних технологій та їхню інтеграцію в різні сфери суспільного життя.

Цифрова трансформація, з одного боку, відкриває нові можливості для економіки, культури й публічного управління, а з іншого – створює нормативно-правові прогалини, які ускладнюють ефективне регулювання таких сфер, як криптовалюти, штучний інтелект, автономні системи, захист персональних даних і кібербезпека. Наголошується на розриві між швидкістю розвитку технологій та повільністю законодавчих процесів в Україні.

Особлива увага приділена конфлікту між правом людини на приватність і можливостями сучасних технологій, викликам кібербезпеки в умовах зростаючих кіберзагроз, а також етичним аспектам використання інформаційних технологій. Аналізуються проблеми адаптації українського законодавства до європейських стандартів, зокрема GDPR, та інтеграції до міжнародних ініціатив у сфері кібербезпеки.

Підсумовується, що для вирішення зазначених проблем необхідно прискорити гармонізацію законодавства з міжнародними стандартами, посилити міжнародну співпрацю, забезпечити відповідальне використання інформаційних технологій з урахуванням етичних принципів, а також активізувати впровадження цифрових інструментів у правове регулювання. Це дозволить зменшити ризики, пов'язані з цифровою трансформацією, та сприятиме сталому розвитку інформаційного суспільства.

У підрозділі 3.2 «Роль міжнародного досвіду у вдосконаленні адміністративно-правового регулювання інформаційних технологій» проаналізовано міжнародні підходи до правового регулювання інформаційних технологій, їх адаптації в Україні та перспектив інтеграції у світовий цифровий простір.

Розглядається досвід Європейського Союзу, зокрема, впровадження Загального регламенту захисту даних (GDPR), директив про кібербезпеку (NIS, NIS2) та ініціативи «Єдиний цифровий ринок». Окремо наведено досвід Естонської Республіки як приклад успішного впровадження електронного врядування. Встановлено, що у Сполучених Штатах Америки акцент зроблено на саморегулюванні індустрії, приватно-державному партнерстві та прагматичному підході до регулювання технологій. Визначено, що у Республіці Сінгапур, Республіці Корея, Китайській Народній Республіці активно аналізуються інновації у впровадженні штучного інтелекту, концепції «розумних міст» та цифрових судів.

Зарубіжний досвід підкреслює важливість комплексного підходу до нормативно-правового регулювання сфери інформаційних технологій, що включає захист персональних даних, кібербезпеку, розвиток цифрової економіки та етичне використання технологій. Окрему увагу приділено викликам, пов'язаним із впровадженням цього досвіду в Україні, зокрема різниці правових систем, рівню цифрової грамотності населення та розвитку процесів цифровізації.

Підсумовується, що інтеграція зарубіжного досвіду сприятиме вдосконаленню адміністративно-правового регулювання інформаційних технологій, підвищенню інформаційної безпеки та довіри громадян до цифрових сервісів, а також інтеграції України в міжнародний цифровий простір.

У *підрозділі 3.3 «Перспективи розвитку нормативно-правового забезпечення використання інформаційних технологій в Україні»* розглянуто перспективи вдосконалення нормативно-правового регулювання використання інформаційних технологій в Україні з урахуванням сучасних викликів цифрової трансформації, міжнародних стандартів та потреб інтеграції України в глобальний цифровий простір.

Розвиток інформаційних технологій в Україні є основою для економічного зростання та інтеграції держави до глобального цифрового простору. Однак для реалізації цього потенціалу необхідне створення ефективної нормативно-правової бази, здатної відповідати сучасним викликам.

На сьогодні нормативно-правове забезпечення ІТ-сфери в Україні характеризується фрагментарністю та недостатньою адаптацією до швидких технологічних змін. Однією з ключових проблем є відсутність гармонізації законодавства з європейськими стандартами, зокрема у сфері захисту персональних даних, кібербезпеки та регулювання новітніх технологій, таких як блокчейн, штучний інтелект та Інтернет речей (IoT), що створює правову невизначеність для учасників ринку, стримує інновації та обмежує залучення іноземних інвестицій.

Для подолання цих викликів необхідні комплексні заходи, зокрема: гармонізація законодавства з нормами ЄС, створення правових засад для регулювання блокчейну, штучного інтелекту та IoT, удосконалення національної стратегії кібербезпеки, розробка та прийняття Цифрового кодексу України, який об'єднає розрізнені нормативні акти.

Впровадження цих ініціатив сприятиме як систематизації законодавства та забезпеченню правової визначеності, так і стимулюванню інновацій, залученню інвестицій та підвищенню конкурентоспроможності України в глобальному цифровому середовищі.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження сформульовано наукові положення та отримано результати, які у сукупності розв'язують важливе наукове завдання розроблення теоретичних положень і науково обґрунтованих рекомендацій щодо вдосконалення адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій в Україні. Найсуттєвішими з них є такі:

1. Встановлено роль інформаційних технологій як об'єкта адміністративно-правового регулювання. Дослідження підтвердило, що інформаційні технології є невід'ємним елементом сучасного публічного

управління, економіки та суспільного життя. Їхній правовий статус як об'єкта регулювання визначено через систему адміністративно-правових норм, що впливають на суб'єктів, які розробляють, впроваджують та використовують ІТ. Окреслено основні особливості адміністративно-правового регулювання у цій сфері, які включають динамічність, міжгалузевий характер і високий ступінь міжнародної інтеграції.

2. Досліджено генезу адміністративно-правового регулювання інформаційних технологій в Україні. Виявлено, що цей процес пройшов кілька етапів розвитку: від початкового регулювання інформаційної безпеки та зв'язку в умовах становлення незалежності до інтеграції міжнародних стандартів у сучасний період цифрової трансформації. Визначено недоліки на кожному з етапів, зокрема такі як: фрагментарність нормативно-правового забезпечення, недостатня увага до питань кібербезпеки, відставання від технологічного розвитку.

3. Проаналізовано систему суб'єктів адміністративно-правового регулювання інформаційних технологій в Україні. Ефективність адміністративно-правового регулювання у сфері інформаційних технологій забезпечується через чітку взаємодію між суб'єктами на основі правової, організаційної та функціональної основ. Успішна реалізація адміністративно-правового регулювання у сфері ІТ залежить від збалансованого залучення всіх суб'єктів, вдосконалення нормативно-правової бази та постійної адаптації до нових викликів цифрової епохи, що створює передумови для сталого розвитку інформаційного суспільства, захисту прав громадян і забезпечення національної безпеки в умовах глобалізації та цифрової трансформації.

4. Досліджено адміністративні процедури у сфері регулювання інформаційних технологій. Зокрема, це процедури ліцензування, сертифікації, нагляду та контролю. Виявлено, що наявні процедури часто є ускладненими, непрозорими, що перешкоджає ефективному використанню інформаційних технологій у державному управлінні та бізнесі.

5. Проаналізовано проблеми забезпечення правового режиму інформаційної безпеки. Встановлено, що в Україні є серйозні загрози у сфері кібербезпеки, пов'язані з недостатнім рівнем технічного забезпечення, відсутністю чітких механізмів реагування на кіберзагрози, а також низькою цифровою грамотністю населення. Рекомендовано вдосконалити законодавство, зокрема через впровадження обов'язкової сертифікації інформаційних систем та посилення відповідальності за порушення у сфері кібербезпеки.

6. Виявлено основні проблеми адміністративно-правового регулювання інформаційних технологій в умовах цифрової трансформації. Серед ключових проблем: фрагментарність нормативно-правового регулювання, відставання законодавства від технологічного розвитку, недостатній рівень імплементації міжнародних стандартів, таких як GDPR, низький рівень цифрової грамотності населення, а також відсутність єдиного нормативно-правового акта, який би систематизував правове регулювання у цій сфері.

7. Досліджено роль зарубіжного досвіду у вдосконаленні адміністративно-правового регулювання інформаційних технологій. Особливу увагу приділено практикам Європейського Союзу, Сполучених Штатів Америки, Естонської Республіки, Республіки Сінгапур, Республіки Корея, Китайської Народної Республіки. Запропоновано імплементацію цих стандартів в українське законодавство з урахуванням національних особливостей.

8. Визначено, що перспективи розвитку нормативно-правового забезпечення інформаційних технологій в Україні полягають у необхідності створення комплексної, адаптованої до сучасних викликів законодавчої бази. Стрімкий розвиток цифрових технологій, таких як блокчейн, штучний інтелект та Інтернет речей, потребує чітких правових засад для стимулювання інновацій, залучення іноземних інвестицій та інтеграції України в європейський цифровий простір. Важливим кроком є гармонізація національного законодавства з європейськими стандартами, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності вітчизняного ІТ-сектору. Прийняття Цифрового кодексу України та розвиток інформаційної безпеки є важливими заходами для забезпечення правової визначеності, захисту персональних даних і стимулювання інноваційної діяльності. Наведені результати дослідження сприяють вирішенню актуальних проблем адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій в Україні, зокрема в умовах цифрової трансформації та євроінтеграції України.

СПИСОК ПРАЦЬ, ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

Статті, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

1. Білоус Я.В. Основні проблеми нормативно-правового регулювання використання інформаційних технологій в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 12. С. 650–653. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-12/163>.

2. Білоус Я.В. Етапи розвитку адміністративно-правового регулювання інформаційних технологій в Україні. *Право та державне управління*. 2024. № 2. С. 357–362. DOI: <https://doi.org/10.32782/pdu.2024.2.47>.

3. Білоус Я.В. Проблематика правового регулювання інформаційних технологій в Україні в умовах євроінтеграції та цифрової трансформації. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2024. № 3. С. 103–107. DOI: <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2024.3.17>.

4. Білоус Я.В. Європейський досвід адміністративно-правового регулювання інформаційних технологій: позитивний досвід для України. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2024. № 3(63). Р. 210–214. DOI: <https://doi.org/10.51647/kelm.2024.3.33>.

5. Білоус Я.В. Перспективні напрями удосконалення адміністративно-правового регулювання інформаційних технологій в Україні. *Право і суспільство*. 2024. № 2. С. 670–677. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.2.96>.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Білоус Я.В. Проблеми правового регулювання використання інформаційних технологій в Україні. *Proceedings of the international scientific conference “The latest law developments”*, Wloclawek, Republic of Poland, April 3–4, 2024. Riga : Publishing House “Baltija Publishing”, 2024. P. 277–282. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-432-0-66>.

2. Білоус Я.В. Перспективні заходи правового регулювання інформаційних технологій в Україні. *Proceedings of the international scientific conference “Scientific innovations in law amidst the impact of the Russian-Ukrainian war on the legal system”*, Riga, the Republic of Latvia, February 7–8, 2024. Riga : Publishing House “Baltija Publishing”, 2024. P. 300–304. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-409-2-72>.

АНОТАЦІЇ

Білоус Я.В. Адміністративно-правове регулювання використання інформаційних технологій в Україні. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – ДВНЗ «Ужгородський національний університет», Ужгород, 2025.

У роботі досліджено адміністративно-правове регулювання використання інформаційних технологій в Україні як комплексну проблему, яка потребує системного підходу для забезпечення належного правового регулювання в умовах цифрової трансформації.

Дисертація містить теоретичне обґрунтування адміністративно-правового регулювання у сфері інформаційних технологій, аналізує генезу відповідного законодавства в Україні, визначає основні проблеми правового забезпечення використання інформаційних технологій, зокрема у сферах кібербезпеки, електронного урядування, захисту персональних даних.

Особливу увагу приділено аналізу суб'єктів адміністративно-правового регулювання, включаючи органи державної влади, органи місцевого самоврядування та приватних суб'єктів, які виконують делеговані функції. Досліджено адміністративні процедури, що застосовуються у сфері інформаційних технологій, та проблеми правового режиму інформаційної безпеки.

У роботі розглянуто міжнародний досвід регулювання інформаційних технологій, включаючи практики Європейського Союзу, Сполучених Штатів Америки, Естонської Республіки, Республіки Сінгапур, Республіки Корея, Китайської Народної Республіки. Запропоновано шляхи імплементації цих стандартів у національне законодавство України.

Сформульовано перспективи розвитку нормативно-правового забезпечення використання інформаційних технологій в Україні, включаючи розробку та прийняття Цифрового кодексу України, адаптацію до європейських стандартів, вдосконалення правового регулювання інноваційних технологій (штучний інтелект, блокчейн, IoT), розвиток цифрової інфраструктури та електронного урядування.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості їх використання для вдосконалення чинного законодавства, підготовки законопроектів, навчально-методичних матеріалів, а також для підвищення ефективності діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування у сфері інформаційних технологій.

Ключові слова: GDPR, адміністративні процедури, адміністративно-правове регулювання, електронне урядування, інформаційна безпека, інформаційні технології, кібербезпека, міжнародні стандарти, цифрова трансформація.

Bilous Ya.V. Administrative and legal regulation of the use of information technologies in Ukraine. – Qualification scientific work on the rights of the manuscript.

Thesis for a candidate degree in law sciences by speciality 12.00.07 – administrative law and process; financial law; information law. – Uzhgorod National University, Uzhhorod, 2025.

This dissertation examines the administrative and legal regulation of the use of information technologies in Ukraine as a complex issue requiring a systemic approach to ensure proper legal regulation in the context of digital transformation.

The research provides a theoretical substantiation of administrative and legal regulation in the field of information technologies, analyzes the genesis of relevant legislation in Ukraine, and identifies key issues in the legal framework for the use of information technologies, particularly in the areas of cybersecurity, e-governance, and personal data protection.

Special attention is devoted to analyzing the subjects of administrative and legal regulation, including government authorities, local self-government bodies, and private entities performing delegated functions. The study explores administrative procedures applied in the field of information technologies and the challenges associated with the legal regime of information security.

The dissertation also examines international practices in regulating information technologies, drawing on the experiences of the European Union, the United States of America, Republic of Estonia. It proposes ways to implement these standards into Ukraine's national legislation.

The study outlines prospects for developing the regulatory framework for the use of information technologies in Ukraine, including the development of a Digital Code of Ukraine, adaptation to European standards, improvement of legal regulation for innovative technologies (artificial intelligence, blockchain, IoT), and the advancement of digital infrastructure and e-governance.

The practical significance of the obtained results lies in their potential application for improving current legislation, drafting bills, preparing educational and methodological materials, and enhancing the efficiency of government and local self-government bodies in the field of information technologies.

Key words: administrative and legal regulation, administrative procedures, cybersecurity, digital transformation, e-governance, GDPR, information security, information technologies, international standards.

Підписано до друку 13.01.2025. Формат 60х90/16. Папір офсетний.
Друк цифровий. Умовн. друк. арк. 0,9. Тираж 100 прим. Зам. № 1125.
Видавництво і друкарня – Видавництво «Юридика»
65101, Україна, м. Одеса, вул. Інглєзі, 6/1
Телефони: +38 (095) 934-48-28, +38 (097) 723-06-08
E-mail: mailbox@juridica.od.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 7653 від 18.08.2022 р.

